

SELETUSKIRI

maaeluministri määruse „Maaeluministri määruste muutmine“ eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 67 lõike 2 alusel.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Maaeluministeeriumi maakasutuspoliitika osakonna põllumajanduskeskkonna büroo peaspetsialistid Reelika Päädam (tel 625 6267, reelika.paadam@agri.ee), Sille Teiter (sille.teiter@agri.ee), Kaidi Jakobson (tel 625 6141, kaidi.jakobson@agri.ee) ja Merje Põlma (tel 625 6575, merje.polma@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Ketlyn Roze (tel 625 6127, ketlyn.roze@agri.ee). Keeleliselt toimetab eelnõu õigusosakonna peaspetsialist Leeni Kohal (tel 625 6165, leeni.kohal@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist. Eelnõuga muudetakse maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrust nr 49 „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus“ (edaspidi *määrus nr 49*), maaeluministri 29. aprilli 2015. a määrust nr 50 „Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus“, maaeluministri 30. aprilli 2015. a määrust nr 56 „Loomade heaolu toetus“ (edaspidi *määrus nr 56*) ja maaeluministri 22. aprilli 2015. a määrust nr 38 „Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus (edaspidi *määrus nr 38*)“.

Eelnõu § 1 punktiga 1 tehtava muudatusega võimaldatakse jätta lisaks püsirohumaale ka põllumaa, mille kohta taotletakse „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*) alusel antavat piirkondlikku mullakaitse toetust, põllulindude soodustamiseks üle aasta niitmata, hekseldamata või muul viisil hooldamata ulatuses, mis on kohustuseaastal kasutatavast toetusõigusliku maa pindalast väiksem või sellega võrdne.

Põllulindude soodustamise lisategevust saab ellu viia keskkonnasõbraliku majandamise toetuse (edaspidi *KSM*) taotleja oma kasutuses oleval püsirohumaal. Ka arengukava alusel antava piirkondliku mullakaitse toetuse (edaspidi *MULD*) taotlejal, kes on võtnud KSM kohase kohustuse, on võimalus jätta põllulindude soodustamiseks üle aasta hooldamata püsirohumaad, mille kohta on võetud MULD kohane kohustus. Kõik maad, mille kohta on võetud MULD kohane kohustus, ei ole aga püsirohumaad, vaid nende hulgas võib olla ka põllumaid, mida on kavandatud jätta rohumaaks kauemaks kui viis aastat. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), artikli 4 punkti h kohaselt arvestatakse püsirohumaaks maad, mida kasutatakse rohu või muude rohttaimede kasvatamiseks kas looduslikul viisil (isekülvi teel) või harimise (külvamise) teel ja mis ei ole olnud põllumajandusliku majapidamise külvikorraga hõlmatud viis aastat või kauem. Seega kui põllumaa on kaetud heintaimedega kauem kui viis aastat, loetakse see püsirohumaaks. Euroopa Komisjoni püsirohumaad juhise punkti 3.4 järgi katkeb põllumaadel, millele võetakse keskkonnatoetuse kohustus, püsirohumaaks arvestamine nendeks aastataks, mil see on hõlmatud

keskkonnatoetuse kohustusega. Seega põllumaad, mille kohta taotleja on võtnud MULD kohase kohustuse ja mida hoitakse rohumaana, ei muutu kohustuseperioodil püsirohumaaks. Seetõttu on oluline, et ka taotlejal, kes on võtnud nii MULD kohase kui ka KSM kohase kohustuse, oleks võimalus jätta MULD kohase kohustusega põllumaa põllulindude soodustamiseks üle aasta niitmata, hekseldamata või muul viisil hooldamata. KSM taotleja saab oma kasutuses oleva püsirohumaad ja MULD kohustusega põllumaa jätta üle aasta niitmata, hekseldamata või muul viisil hooldamata ulatuses, mis on kohustuseaastal kasutatavast KSM toetusõigusliku maa pindalast väiksem või sellega võrdne.

Eelnõu § 1 punktiga 2 täiendatakse määruse nr 49 § 23 lõiget 1 võimalusega asendada KSM kohane kohustus osaliselt või täielikult ka arengukava alusel antava keskkonnasõbraliku aianduse toetuse saamiseks võetava keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetuse (edaspidi *KSA*) kohustusega.

KSA-d makstakse maa kohta, millel kasvatatakse viljapuu- ja marjapõõsaid ja selle toetuse kohustuse pikkus on viis järjestikust kalendriaastat. KSM-i makstakse põllumaa kohta, millel kasvatatakse teravilja, kaunvilja, rühvelkultuuri, õlikultuuri, kiukultuuri või muud tehnilist kultuuri, köögivilja, maasikat, ravim- või maitsetaimi või millel kasvatatakse heinaseemet või kuni neljal järjestikusel aastal heintaimi. KSM kohane kohustuseperiood on viis järjestikust kalendriaastat. Selleks et KSM-i taotlejad saaksid kasvatada ka muid aianduskultuure, näiteks puuvilju või marju, võimaldatakse KSM kohane kohustus asendada KSA kohase kohustusega, mis täidab veelgi paremini keskkonnaeesmärke (täpsemalt kirjeldatud seletuskirja punktis 4). Asendamise korral asendatud maa kohta varasemalt makstud KSM-i tagasi ei nõuta.

Eelnõu § 2 punktiga 1 sätestatakse, et KSM kohase kohustuse asendamisel KSA kohase kohustusega algab uus viieaastane kohustus. Kui taotleja, kes asendab KSM kohase kohustuse KSA kohase kohustusega, on juba võtnud KSA kohase kohustuse, siis nimetatud kohustuste aluse maa pindalad liidetakse ja algab uus viie kalendriaasta pikkune kohustus.

Eelnõu § 2 punktiga 2 täpsustatakse, et taotleja peab KSM kohase kohustuse KSA kohustusega asendamise korral esitama andmed ka nimetatud asendamise kohta. See on vajalik selleks, et Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametile (edaspidi *PRIA*) oleks kohustuse asendamine teada.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse määrust nr 56, täpsustades sigade kohta loomade heaolu toetuse saamise tingimusi.

Üheks toetuse saamise nõudeks on, et sigadele tagatakse sisetingimustes allapanuks põhk või hein, sigade pidamise ruumi põrand on allapanuga kaetud ning lamamisala on kuiv, puhas ja looma jaoks mugav. Seda nõuet ei ole võimalik täita loomakasvatushoones, kus kasutatakse vedelsõnnikutehнологiat, sest see ei ole juba tehnoloogiliselt võimalik.

Vedelsõnnikutehнологia puhul kasutatakse osalist või täisrestpõrandat. Vedelsõnnik eemaldatakse sigalast sõltuvalt tehnoloogilisest lahendusest pidevalt või perioodiliselt kas kanalite või torustike süsteemi kaudu. Allapanu ei kasutata või kasutatakse vähe. Vedelsõnnikus on kuivainet kuni 7,9 massiprotsenti, poolvedelsõnnikus on kuivainet 8,9–19,9 massiprotsenti.

Selleks et allapanu oleks looma jaoks mugav, peab minimaalne allapanukihi paksus olema parimat võimalikku tehnikat käsitleva viitedokumendi ehk BREF dokumendi (*Best Available Techniques (BAT) Reference Document for the Intensive Rearing of Poultry or Pigs*) järgi vähemalt 10–15 sentimeetrit. Sellist allapanukogust on võimalik kasutada monoliitpõrandal. Restpõrandaga sulgudes, kus kasutatakse sõnniku ärajuhtimiseks torustikke, canaleid või muud sellist süsteemi, põhjustaks suur allapanukogus vedelsõnnikusüsteemi ummistuse. Allapanukihti

tuleb uuendada sagedusega, mis tagab loomade heaolu, see tähendab, et allapanukiht peab olema eelkõige piisavalt kuiv. Tavapäraselt saadakse sigalast, kus allapanuga (kihi paksus vähemalt 10 sentimeetrit) on kaetud kogu sulu pind, tahesõnnikut. Sügavallapanusõnnikut saadakse juhul, kui rohke allapanuga sõnnik akumuleerub, ja see eemaldatakse täielikult alles pidamistsükli lõpus.

Toetusõiguslikkuse kriteerium lisatakse selleks, et selgelt välistada vedelsõnnikutehnoloogiaga laudas peetavate sigade kohta toetuse taotlemine, sest on ilmne, et sellisel juhul paratamatult rikutakse määruse nr 56 § 8 lõike 4 punktis 1 sätestatud toetuse saamise nõuet (Sigadele tagatakse sisetingimustes allapanuks põhk või hein, sigade pidamise ruumi põrand on allapanuga kaetud ning lamamisala on kuiv, puhas ja looma jaoks mugav.). Muudatus aitab ühtlasi hoida kokku kohapealsete kontrollide aega ning tagada objektiivsema kontrolli, sest kontrolliasutus saab kohe välistada sigalad, kus kasutatakse tehnoloogiat, mis ei võimalda nõuet alaliselt täita (vedelsõnnikutehnoloogia). Juhul kui sigalas kasutatav tehnoloogia võimaldab toetuse saamise nõuet alaliselt täita (see tähendab, et sigalas kasutatakse muud tehnoloogiat kui vedelsõnnikutehnoloogia), hinnatakse, kas nõue on täidetud, või tehakse kindlaks nõude rikkumine.

Seakasvatutes kasutatavate tehnoloogiate täpsem kirjeldus on toodud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2010/75/EL tööstusheidete kohta (saastuse kompleksne vältimine ja kontroll) (ELT L 334, 17.12.2010, lk 17–119) BREF dokumendis „Sigade ja lindude intensiivkasvatuse“ http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference/BREF/IRPP/JRC107189_IRPP_Bref_2017_published.pdf.

Eelnõu § 4 punktiga 1 tehakse keeleline täpsustus asendades § 8 lõike 1 teises lauses sõna „hooldustingimusi“ sõnaga „hooldamistingimusi“.

Eelnõu § 4 punktiga 2 täiendatakse määruse nr 38 § 8 lõiget 1 kolmanda lausega, sätestades täiendava erandi selle kohta, millisel juhul võib Keskkonnaamet näha ette määruses sätestatud erinevad hooldamistingimused.

Seni oli määruses sätestatud, et tulenevalt kaitse-eeskirjast, kaitsekorralduskavast või liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavast võib Keskkonnaamet näha ette määruses sätestatud erinevaid hooldamistingimusi. Eelnõuga täiendatakse määrust selliselt, et Keskkonnaameti nõusolekul võivad määrusest erinevad hooldamistingimused olla ka juhul, kui alal tehakse uuringuid, mis on seotud poollooduslike koosluste kaitse korraldamisega, et tagada nende säilimine. Nimetatud uuringute tegemise vajadus on kirjeldatud „Poollooduslike koosluste tegevuskavas 2014–2020“.

Eelnõu § 4 punktiga 3 sätestatakse, millisel juhul ei anna Keskkonnaamet hooldamistingimuste kohta nõusolekut.

Seni oli Keskkonnaameti poolt hooldamistingimuste kohta nõusoleku andmise eelduseks see, et ala pidi olema hoolduskõlblik. Sõna „hoolduskõlblik“ sisu tekitas aga segadust ja oli mitmeti mõistetav.

Määruse väljatöötaja lähtus põhimõttest, et kui ala ei ole hoolduskõlblik, siis ei saa see olla ka toetusõiguslik, ning Keskkonnaamet ei andnud hooldamistingimusi, kui ala ei vastanud §-s 5 sätestatud toetusõiguslikkuse nõuetele.

Üheselt mõistetavuse huvides sätestatakse nüüd määruses, et Keskkonnaamet ei anna hooldamistingimuste kohta nõusolekut, kui ala, mille kohta toetust taotletakse, ei vasta §-s 5 sätestatud mis tahes nõudele.

Keskkonnaamet lähtub hooldamistingimuste kohta nõusoleku andmisel viimastest teadaolevatest andmetest. Toetusõiguslikud kooslused vaadatakse vajaduse korral üle igal aastal, kuid vähemalt iga nelja aasta järel. Koosluste ülevaatamiseks loetakse kohapealne kontroll, GPS-seadmega mõõtmine ja ortofoto kasutamine.

Eelnõu § 4 punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks määruse nr 38 § 22 lõikes 1 toodud rakendussäte, mille kohaselt avalikustas PRIA veebilehel teabe keskkonnaregistrisse kantud poollooduslike koosluste kohta, mis olid Keskkonnaameti hinnangu kohaselt 2015. aasta seisuga hoolduskõlblikud. Nimetatud sätte eesmärgiks oli arengukava programmiperioodi alguses lihtsustada toetuse menetlemist ning tagada toetuse sihipärane maksmine, kuid praegu on 2015. aasta teabe avalikustamine pigem eksitav. Tulenevalt määruse nr 38 §-st 5 on toetuse taotlemise aluseks keskkonnaregister. Lisaks tuleb arvestada, et samaaegselt peavad olema täidetud ka teised §-s 5 toodud toetusõiguslikkuse nõuded.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse, et määrus jõustub 1. jaanuaril 2019. Eelnõuga seotud toetuste puhul rakendatakse tegevuse elluviimisel kalendriaasta põhimõtet (tegevus tuleb määruses sätestatud nõuete kohaselt ellu viia ühe või mitme kalendriaasta jooksul) ja seetõttu peaksid määruste muudatused selleks, et tagada tegevuste nõuetekohane elluviimine kalendriaasta jooksul, jõustuma kalendriaasta alguses.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 17.12.2013, lk 549–607), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1307/2013, millega kehtestatakse ühise põllumajanduspoliitika raames toetuskavade alusel põllumajandustootjatele makstavate otsetoetuste eeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EÜ) nr 637/2008 ja (EÜ) nr 73/2009 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 608–670), komisjoni delegeeritud määrusega (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73), komisjoni delegeeritud määrusega (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17), komisjoni rakendusmäärusega (EL) nr 808/2014, milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 (Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) rakenduseeskirjad (ELT L 227, 31.07.2014, lk 18–68), ning komisjoni rakendusmäärusega (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124).

4. Määruse mõjud

Eelnõu § 1 punktis 1 tehtava muudatusega luuakse põllulindudele lisavõimalusi elu-, varje- ja pesitsuspaikadeks.

Eelnõu § 1 punktis 2 tehtav täiendus on taotlejale positiivse mõjuga, sest võimaldab põllumajandustootjatel kiiresti reageerida turusituatsiooni muutustele ja kasvatada neid põllumajanduskultuure, mille järele on tekkinud suurem nõudlus, ilma et varem makstud toetus tagasi nõutakse. Muudatuse mõjul väheneb eeldatavasti nii keemiline koormus keskkonnale kui ka toitainete leostumine mullast, kuna KSA puhul tuleb viljapuude ja marjapõõsaste reavahed

hoida 2/3 ulatuses rohukamaras, viljapuuaias peab kasutama feromoonpüüniseid ning keelatud on kasutada glüfosaati sisaldavaid taimekaitsevahendeid. KSM kohase kohustuse asendamine KSA kohase kohustusega võib suurendada ka elurikkust, kuna KSA üheks nõudeks on bioloogilist mitmekesisust toetavate elementide (lindude pesakastid, röövlindude istumiskohad, putukapesad, mesilaspered) hoidmine puuvilja- ja marjaaias; lisaks peab puuvilja- ja marjaaias ühel küljel olema kaitsehekk, mida kasutavad pesa- ja toitumispaigana mitmed linnu- ja putukaliigid.

Eelnõu §-s 3 tehtav täiendus aitab selgemalt välistada toetuse saamise sigade kohta, keda peetakse loomakasvatushoones, kus rakendatav tehnoloogia (vedelsõnnikutehnoloogia) ei võimalda kasutada küllaldaselt allapanu, et toetuse saamise nõuet täita. Tehtav täiendus aitab ühtlasi muuta tõhusamaks kohapealse kontrolli tegemist, sest allapanu nõude rikkumist ei ole vaja enam hinnata, kui kontrolliasutus saab kohe välistada sigalad, kus kasutatakse vedelsõnnikutehnoloogiat, mis ei võimalda nimetatud nõuet alaliselt täita.

Eelnõu § 4 punktis 2 tehtav täiendus annab uue võimaluse määruses sätestatud erinevate hooldamistingimuste rakendamiseks, kui see on vajalik kaitse paremaks korraldamiseks. Nimetatud muudatus on tulevikku vaatav, aitab tagada kaitseväärtuste säilimist pikemas perspektiivis.

Eelnõu § 4 punktis 3 tehtav muudatus aitab tagada määruse eesmärkide täitmist ja ühest arusaama sellest, milliste juhtudel ei anna Keskkonnaamet hooldamistingimuste kohta nõusolekut.

Eelnõu § 4 punkti 4 muudatus aitab luua õigusselgust, sest tunnistatakse kehtetuks rakendussäte, mis oli asjakohane vaid toetuse andmise esimesel aastal.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõuga ei kaasne lisakulusid. Võimalikud lisakulud määruse rakendamiseks kaetakse arengukava tehnilise abi eelarvest. Mitmed muudatused (eelnõu § 3 ja § 4 punkt 4) aitavad vähendada asutuste halduskoormust.

Arengukava versiooni 3.1. kohaselt on meetme 10 kogueelarve 231 353 667 eurot. Sellest tegevuse „Keskkonnasõbraliku majandamise toetus“ kogueelarve on arengukava peatüki 11.4.1.1 kohaselt 170 319 667 eurot. Sellest 133 086 667 euro puhul on EAFRD-i osa 75 protsenti (99 815 000 eurot), Eesti riigi osa 25 protsenti (33 271 667 eurot) ja 37 233 000 euro puhul on EAFRD-i osa 100 protsenti (tegemist Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1307/2013 artikli 14 lõike 1 kohaldamisel EAFRD-le üle kantud vahenditega). Keskkonnasõbraliku aianduse toetuse, mille üheks alategevuseks on keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus, kogueelarve on arengukava peatüki 11.4.1.1 kohaselt 3 118 000 eurot, millest EAFRD-i osa on 2 338 550 eurot ja Eesti riigi osa 779 500 eurot. Loomade heaolu toetuse kogueelarve on 42 667 600 eurot, millest EAFRD-i osa on 38 857 950 eurot ja Eesti riigi osa 3 809 850 eurot.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2019.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemis EIS kooskõlastamiseks Keskkonnaministeriumile ja Rahandusministeriumile ning informatsiooniks PRIA-le ja arengukava seirekomisjonile. Rahandusministerium teavitas, et kooskõlastab eelnõu vaikimisi. Keskkonnaministerium ei ole

Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ § 7 lõike 4 kohaselt ettenähtud tähtjaks eelnõude infosüsteemi EIS kandnud kirja eelnõu heakskiitmise või eelnõuga põhjendamatult nõustumata jätmise kohta ning seetõttu loetakse eelnõu heakskiidetuks.

(allkirjastatud digitaalselt)

Illar Lemetti

Kantsler